

De eerste successen van het afvalbeleid

VROM: 'AFVALBELEID IS OP GOEDE WEG', MAAR WELKE RESULTATEN ZIET DE CONSUMENT?

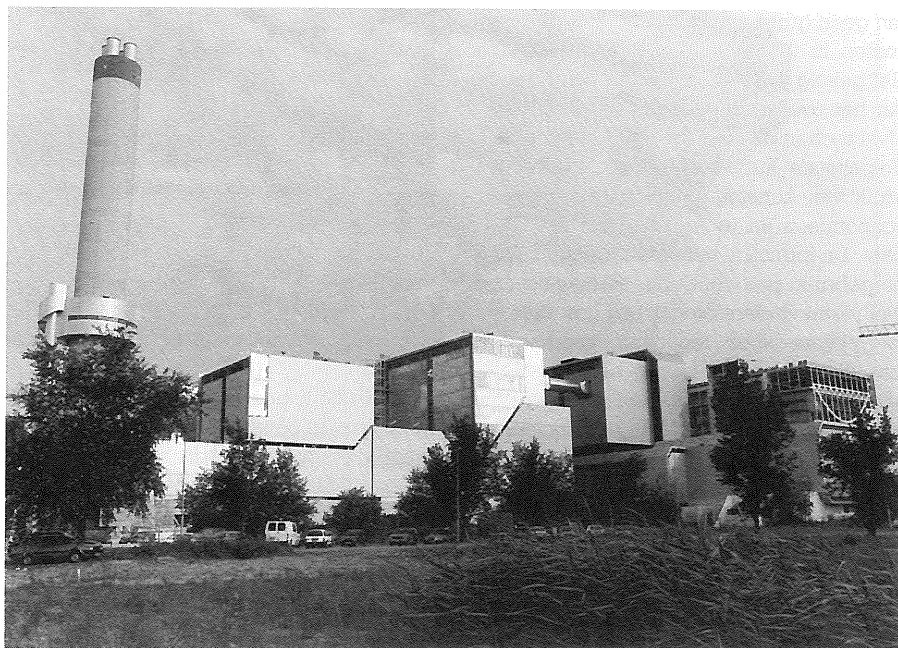
Volgens het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) begint het afvalbeleid de eerste vruchten af te werpen. Gescheiden inzameling, hypermoderne verbrandingsinstallaties en hergebruik van afval moeten de nog steeds groeiende afvalberg in de toekomst terugdringen. Maar zijn de resultaten echt een bemoediging voor de burger die moeite doet zijn afval gescheiden in te leveren?

Bij de presentatie van de VROM-begroting voor 1993, afgelopen september, bleek dat de hoeveelheid gestort afval in 1991 voor het eerst is gedaald ten opzichte van 1980. Door gescheiden inzameling kan meer afval worden hergebruikt, en hoeft dus minder afval te worden gestort of verbrand. In praktijk blijken de successen echter steeds meer problemen op te roepen en binnen de milieubeweging bestaan twijfels over de gunstige vooruitzichten die milieu-minister Alders schetst.

STORTEN

Een van de belangrijkste uitgangspunten van het huidige beleid is dat het storten van afval uit den boze is, omdat daar in het volle Nederland geen ruimte voor is. Per 1 januari 1994 moeten alle Nederlandse gemeenten het groente-, fruit- en tuinafval (GFT-afval) dan ook gescheiden inzamelen, zodat het in composteerinstallaties verwerkt kan worden. Probleem is echter dat de capaciteit in 1994 niet voldoende zal zijn om de dan naar verwachting meer dan verdubbelde hoeveelheid GFT-afval te verwerken. Het ziet er dan ook naar uit dat, hoewel dat meer dan het dubbele kost van composteren, veel van het gescheiden ingezamelde GFT-afval samen met het andere vuil alsnog in afvalovens terecht komt.

Voor afvalovens geldt echter eveneens dat er voorlopig onvoldoende capaciteit is

De eerste super-oven: de AVI-West in Amsterdam. Bron: AVI-West

voor een milieutechnisch verantwoorde verbranding. Verbranding in de nu bestaande ovens is veel schadelijker voor het milieu dan verwerking tot compost. De eerste 'super-oven' met zeer strenge regels ten aanzien van uitstoot van rookgassen is de afvalverbrandingsinstallatie AVI-West in Amsterdam. Dergelijke ovens moeten ook in Rotterdam, Alkmaar, Dordrecht en in Drenthe en Gelderland komen.

VRAAGTEKENS

De milieubeweging plaatst vraagtekens bij de komst van deze super-ovens. Zowel de Vereniging Milieudefensie als de Stichting Natuur en Milieu vrezen dat de dure ovens, eenmaal in werking, afval moeten verbranden om de exploitatie rond te krijgen. Volgens beide dreigen de plannen voor hergebruik en het verminderen van de hoeveelheid afval door de ovens in gevaar te komen.

Milieudefensie vindt dat ovens niet inspi-

ren tot minder consumptie en dat de problemen niet worden opgelost. Er zullen nog steeds gevaarlijke stoffen vrijkomen, vooral in slakken, as en filters, die ook ergens heen moeten. Volgens Natuur en Milieu moet meer rekening worden gehouden met het scheiden van brandbaar afval. Eerst moet het niet-brandbare deel (steen en dergelijke) uit het afval worden gehaald. Het organische deel (waaronder papier en textiel) kan veel beter worden vergist; dat levert energie op in de vorm van biogas.

De schoonste manier om afval te verwerken is hergebruik. Voor organisch afval is dat relatief eenvoudig, maar hergebruik van kunststoffen is veel moeilijker te realiseren. Het grootste probleem is dat kunststof-afval, met name verpakkingsmateriaal, nauwelijks in zogenaamde monostromen wordt aangeleverd. Van een deel van het industriële verpakkingsafval is bekend welke kunststoffen er in zitten en deze afvalstroom kan goed worden hergebruikt. Van het huishoudelijk

kunststof-verpakkingsafval kan echter zelden worden bepaald welke soorten plastics er in zitten. En als dat al kan, dan blijkt dat de plastics er niet altijd eenvoudig uit zijn te halen, zoals bij melkpakken met een kartonnen buitenkant en plastic aan de binnenkant.

EXPERIMENTEN

Hier en daar is wel geëxperimenteerd met het mengen van oude plastics, maar de producten, waaronder bankjes, zijn niet van uitzonderlijke kwaliteit: in een hete zomer smelten de bankjes weg, in een koude winter vriezen ze stuk. Bovendien bestaat voor dit soort producten geen grote markt, mede door de hoge kosten in vergelijking met alternatieven. Het gevolg van deze mislukte pogingen is dat het overgrote deel van het kunststofafval toch in de oven terecht komt.

Volgens de kunststof-industrie is hergebruik van kunststof-afval op dit moment economisch en technisch nog niet haalbaar. De industrie verwacht dat succesvol hergebruik pas rond de eeuwwisseling kan plaatsvinden, omdat pas dan nieuwe technieken voor recycling voorhanden zijn. Tot het zover is kan het kunststofafval alleen nuttig worden gebruikt als extra energiebron bij het verbrandingsproces in ovens.

Volgens Natuur en Milieu levert de kunststof-industrie echter veel te weinig inspanningen bij het scheiden van plastics. Met eenvoudigweg verbranden gaat alle in de productie gestoken energie verloren. Hergebruik door middel van hervullen of herproductie is energie-technisch maar liefst drie tot vier maal gunstiger dan het verbranden in ovens. Ook Milieudefensie plaatst vraagtekens bij het standpunt van de kunststof-industrie. Zolang er verbrandingsovens zijn zullen deze worden gebruikt, omdat ze goedkoper zijn dan hergebruik. De nadruk moet veel meer liggen op uitbreiding van het gebruik van hervulbare verpakkingen.

BELONING

De consument doet veel moeite het afval te scheiden en moet bovendien hogere reinigingsrechten betalen. De vraag is of dat wel de juiste manier is om de burger voor zijn moeite te belonen en of er geen grenzen bestaan aan de medewerking. Hier en daar wordt gesproken over proeven met elektronische meting van de hoeveelheid afval per huishouden. In de gemeente Haarlemmermeer zouden huishoudens die slechts één keer in de twee weken huisvuil aanbieden minder reinigingsrechten hoeven betalen. In Oostzaan is een proef gedaan met een chip in

Slakken moeten ook ergens heen. Foto Martijn Gallenkamp

de biobak, waarmee wordt gemeten hoeveel afval per huishouden wordt afgegeven. Daarmee kan echter niet worden gemeten hoeveel afval elders wordt gedumpt.

Volgens Milieudefensie is de medewerking van de consument zeker belangrijk, maar de hogere kosten voor de burger zouden hand in hand moeten gaan met betere voorlichting. De opbrengsten van de hogere reinigingsrechten zouden bovendien gestoken moeten worden in het bevorderen van preventie en hergebruik van afval.

Natuur en Milieu vindt het op zich logisch dat de kosten voor de consument omhoog gaan, omdat in het verleden gewoon te slordig is omgegaan met afvalverwerking. Maar de burger zou gespaard kunnen worden door een grotere financiële verantwoordelijkheid te leggen bij de industrie. Die moet schonere producten leveren, bijvoorbeeld kunststofafval dat kan worden hergebruikt in plaats van duur te worden verbrand. Op die manier zouden de extra kosten voor de burger kunnen worden beperkt.

REGELS

Initiatieven van de kant van het bedrijfsleven hebben ertoe geleid dat voor een aantal producten terugname- en hergebruiksmogelijkheden tot stand zijn gekomen. Naast afspraken over het terugdringen van de hoeveelheid verpakkingen zijn ook initiatieven ontstaan voor het terugnemen en verwerken van klein chemisch afval.

Uit onderzoek door de Rijksinspectie voor de Milieuhygiëne is echter gebleken dat

bij het merendeel van de gemeentelijke depots voor Klein Chemisch Afval (KCA) de regels worden overtreden. Het chemisch afval, dat apart bij de burgers wordt opgehaald of door hen wordt ingeleverd, wordt vaak buiten daarvoor geschikte containers opgeslagen en is sommige gevallen is zelfs zichtbare bodemverontreiniging aangetroffen. Bovendien beschikken de KCA-depots veelal niet over de vereiste vergunningen.

Het lijkt er op dat de overheid de kleine stappen niet aan kan, en gevreesd mag worden dat een structurele grootschalige oplossing nog ver weg is. Het ministerie van VROM realiseert zich dat de eerste successen tevens knelpunten aan het licht hebben gebracht. In het in de tweede helft van 1993 te verschijnen Nationaal Milieubeleidsplan Twee (NMP-2) zal de nadruk dan ook niet liggen op de beleidsdoelstellingen, maar op de inzet van de juiste instrumenten. Daarbij zal veel aandacht worden geschonken aan de uitvoering op die onderdelen waar volgens VROM nog onvoldoende greep op is, zoals het consumentenbeleid.

De consument doet echter al zijn best afval gescheiden in te leveren en moet daarvoor ook nog meer betalen. De resultaten van het beleid tot dusver en de te verwachten problemen bij de uitvoering van het toekomstige beleid moedigen de burger voorlopig niet bepaald aan om met een schoner milieu *bij zichzelf* te beginnen.

ED SLOTBOOM
Redactie AGORA

Met dank aan Ilana Cravitz van de Vereniging Milieudefensie en Albert Klingenberg van de Stichting Natuur en Milieu.